

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัย

ข้าวเป็นธัญพืชที่สำคัญของคนไทยเนื่องจากคนไทยทานข้าวเป็นอาหารหลักส่งผลให้การทำนาเป็นอาชีพหลักของคนไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ และข้าวยังเป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศไทยอีกด้วย นอกจากนี้การทำนายังเป็นสิ่งที่แสดงถึงความหลากหลายของวัฒนธรรม เพราะมีพิธีกรรมต่างๆ อาทิเช่น การแห่นางแมว บุญบั้งไฟ การลงแขกในการทำนา การสูกข้าว พิธีไหว้พระแม่โพสพ การทานข้าวใหม่ เป็นต้น (เอี่ยม, 2537) ซึ่งส่วนใหญ่ล้วนเกี่ยวพันกับการทำนาทั้งสิ้น ดังนั้นข้าวจึงถือว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งวิถีชีวิตและความอุดมสมบูรณ์ของคนไทยจากอดีตจนมาถึงปัจจุบัน

ในปัจจุบันชาวนาไทยเริ่มเกิดปัญหาในเรื่องผลผลิตของข้าวตกต่ำ และต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น ทั้งค่าเมล็ดพันธุ์ข้าว ค่ายากำจัดวัชพืชและแมลงศัตรูข้าว ค่ายาฆ่าหญ้า ค่าปุ๋ย ค่าแรงงาน ส่งผลให้การขายข้าวแต่ละครั้งเหลือกำไรน้อยทำให้ชาวนามีฐานะยากจน การที่จะเข้าไปช่วยเหลือชาวนาในเรื่องผลผลิตของข้าวตกต่ำ และต้นทุนในการผลิตสูงจำเป็นต้องมีข้อมูลพื้นฐานในเรื่องของข้าวที่ดี เพื่อที่จะเป็นพื้นฐานในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาให้ชาวนามีชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้นการที่มีฐานข้อมูลในการทำนาที่ดีนั้นจะส่งผลดีต่อการพัฒนาในอนาคตต่อไป

ปัญหาของชาวนาที่ได้กล่าวในข้างต้นเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับชาวนาเกือบทุกภูมิภาค รวมทั้งชุมชนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ถึงแม้ว่าในพื้นที่ตำบลป่าสักจะมีการทำการเกษตรอยู่หลากหลายอาชีพเช่นการทำสวนลำไย แปลงปลูกหญ้าอาหารสัตว์ การเลี้ยงสุกร เลี้ยงโค เป็นต้น แต่การทำนาก็ยังเป็นอาชีพหลักของคนในพื้นที่จึงทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดและจากการที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสไปปฏิบัติงานภาคสนามในการจัดเวทีชาวบ้านใน“โครงการกระบวนการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติลำน้ำแม่สารอย่างมีส่วนร่วม” ในตำบลป่าสักและได้ทราบถึงปัญหาดังกล่าวว่า ชาวนาส่วนใหญ่ในพื้นที่กำลังประสบปัญหาผลผลิตข้าวลดลง ปัญหาต้นทุนในการผลิตข้าวได้แก่ค่าเมล็ดพันธุ์ข้าว ปุ๋ย สารเคมีกำจัดวัชพืช สารเคมีกำจัดแมลงศัตรูข้าว แรงงาน และน้ำมันเชื้อเพลิง มีราคาสูงขึ้นอย่างมาก นอกจากนี้ในปัจจุบันพื้นที่ในการทำนาของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลป่าสักเริ่มลดน้อยลงเนื่องมาจากชาวนาส่วนหนึ่งได้ขายพื้นที่นาให้แก่นักลงทุนเพื่อนำไปสร้างหมู่บ้านจัดสรรอันเนื่องมาจากการขยายตัวของนิคมอุตสาหกรรมลำพูนทำให้ชาวนาในบางหมู่บ้านเลิกทำนา หรือต้องเช่านาในพื้นที่อื่นในการทำนา

อย่างไรก็ตาม ได้เริ่มมีการแก้ไขปัญหาการทำนาและมีการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตข้าวของเกษตรกรอย่างเหมาะสม โดยศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลป่าสัก ได้สนับสนุนให้เกษตรกรหมู่ที่ 1 บ้านสันคะยอม ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน แก้ปัญหา

ราคาข้าวตกต่ำโดยการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพ ซึ่งมีพ่อหลวงอุทิศย์ ฟิงคะสันเป็นประธาน ภายใต้โครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวของชุมชนบ้านสันคะยอม เน้นการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสม จัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ดี จำหน่ายให้แก่เกษตรกรในตำบลป่าสักและในพื้นที่ใกล้เคียงอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น กลุ่มนี้เริ่มตั้งแต่ปี 2546 ได้ดำเนินการต่อเนื่องมาจนมีชื่อเสียง เป็นกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศระดับภาคมาแล้ว ขณะเดียวกัน ผศ. ทรงเชาว์ อินทสมพันธ์และคุณวิระชัย ศรีวัฒนพงษ์ รวมทั้งนักศึกษา คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรผู้ทำนาในพื้นที่ตำบลป่าสัก เมื่อปีพ.ศ.2548 ด้วย

นอกจากนี้ยังมีงานอีกส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญมาก เป็นงานเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลการทำนาเพื่อแก้ไขปัญหาต้นทุนการผลิตข้าวที่สูงขึ้นและหาแนวทางในการลดต้นทุนการผลิตข้าว โดยมีกลุ่มเกษตรกรผู้ทำนาในพื้นที่ตำบลป่าสักรวมตัวกันเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการทำนา รวมทั้งสร้างให้เยาวชนเกิดจิตสำนึกในคุณค่าของดิน น้ำ ป่าไม้และข้าว และได้พัฒนา “โครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” โดยเกษตรกรเป็นนักวิจัยเองจึงเกิดกลุ่มนักวิจัยท้องถิ่นขึ้นซึ่งมีสมาชิกทั้งหมด 18 คนและนักวิจัยท้องถิ่นได้พยายามค้นหาวิธีการรวบรวมข้อมูลและจัดทำฐานข้อมูลการทำนาในพื้นที่ตำบลป่าสักอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งสิ่งทีคาดว่าจะได้รับจากโครงการดังกล่าวคือ ข้อมูลพัฒนาการและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทำนาของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลป่าสัก ข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของตำบลป่าสัก

ประกอบกับการที่ผู้วิจัยได้ร่วมไปปฏิบัติงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก เกี่ยวกับการใช้โปรแกรมท้องถิ่นไทยในการจัดการเกี่ยวกับฐานข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน ณ บ้านร่มโพธิ์ทอง ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยให้เยาวชนในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการบันทึกข้อมูลลงในฐานข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านทำให้ในหมู่บ้านร่มโพธิ์ทองมีฐานข้อมูลหมู่บ้านซึ่งมีข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ที่เกี่ยวกับสมาชิกในหมู่บ้านทั้งหมดอยู่และสามารถที่จะใช้ข้อมูลดังกล่าวในการจัดสรรงบประมาณและโครงการต่างๆ ได้ง่าย โดยดึงข้อมูลที่อยู่ในฐานข้อมูลจากโปรแกรมท้องถิ่นไทยมาใช้ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว อีกทั้งการใช้โปรแกรมท้องถิ่นไทยเป็นโปรแกรมที่ใช้ระบบอินเทอร์เน็ตในการเชื่อมต่อ จึงสะดวกสำหรับการเปลี่ยนแปลงข้อมูลและใช้ข้อมูลได้ทุกที่ที่มีอินเทอร์เน็ตใช้ ซึ่งทำให้เกิดคำถามวิจัยว่า จะสามารถพัฒนาข้อมูลการทำนาของกลุ่มเกษตรกรตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ในโครงการ “แนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก” เพื่อสร้างเป็นฐานข้อมูลการทำนาโดยใช้โปรแกรมท้องถิ่นไทยโดยให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมได้หรือไม่

จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการหาวิธีการที่จะนำเอาข้อมูลต่างๆ ที่ถูกเก็บมาในโครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสักเข้าไปจัดเก็บในโปรแกรมท้องถิ่นไทยเพื่อให้

ข้อมูลที่ถูกเก็บมาได้ถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางและได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์จริง และการที่ข้อมูลถูกเก็บในโปรแกรมท่องเที่ยวไทยสามารถที่จะศึกษาข้อมูลและใช้ข้อมูลงานโดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ อีกทั้งการบันทึกข้อมูลลงในโปรแกรมท่องเที่ยวไทย ผู้วิจัยต้องการให้ผู้ที่บ้านทักเป็นเยาวชนที่อยู่ในพื้นที่เป็นผู้บันทึกข้อมูล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลเพื่อเป็นการสร้างให้เยาวชนเหล่านี้ให้เกิดความรักในการทำ และมีความภาคภูมิใจในอาชีพการทำซึ่งเป็นอาชีพของบรรพบุรุษของเขาเอง ข้อมูลเมื่อถูกเก็บเข้าไปในโปรแกรมท่องเที่ยวไทยนอกจากเป็นการง่ายในการสืบค้นเมื่อต้องการใช้งานแล้ว ยังทำให้เกิดฐานข้อมูลที่สามารถปรับได้เพื่อให้ทันต่อยุคสมัย เป็นข้อมูลที่สามารถนำไปแก้ปัญหาให้กับเกษตรกร ได้ถูกต้องและตรงกับความต้องการของเกษตรกรมากที่สุด เพราะข้อมูลสามารถเพิ่มเข้าไปได้โดยเยาวชนในหมู่บ้านซึ่งจะเป็นผู้เก็บและบันทึกข้อมูลใหม่ๆ ลงในโปรแกรมตลอด ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจทำวิจัยเพื่อหาแนวทางพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชนควรเป็นอย่างไร และปัจจัยที่ทำให้ในการพัฒนาฐานข้อมูลประสบความสำเร็จมีอะไรบ้าง ด้วยคาดว่าจะช่วยทำให้เกิดการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาให้แก่ชุมชนโดยเยาวชนในพื้นที่ นอกจากนั้นยังจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานราชการและผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสักด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน
3. เพื่อหาแนวทางประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสักโดยเยาวชนในพื้นที่

1.3 คำถามวิจัย

แนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชนควรเป็นอย่างไร

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

1. มิติวิจัย

- 1.1 เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาโดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน
- 1.2 เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนา
- 1.3 เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสักโดยเยาวชนในพื้นที่

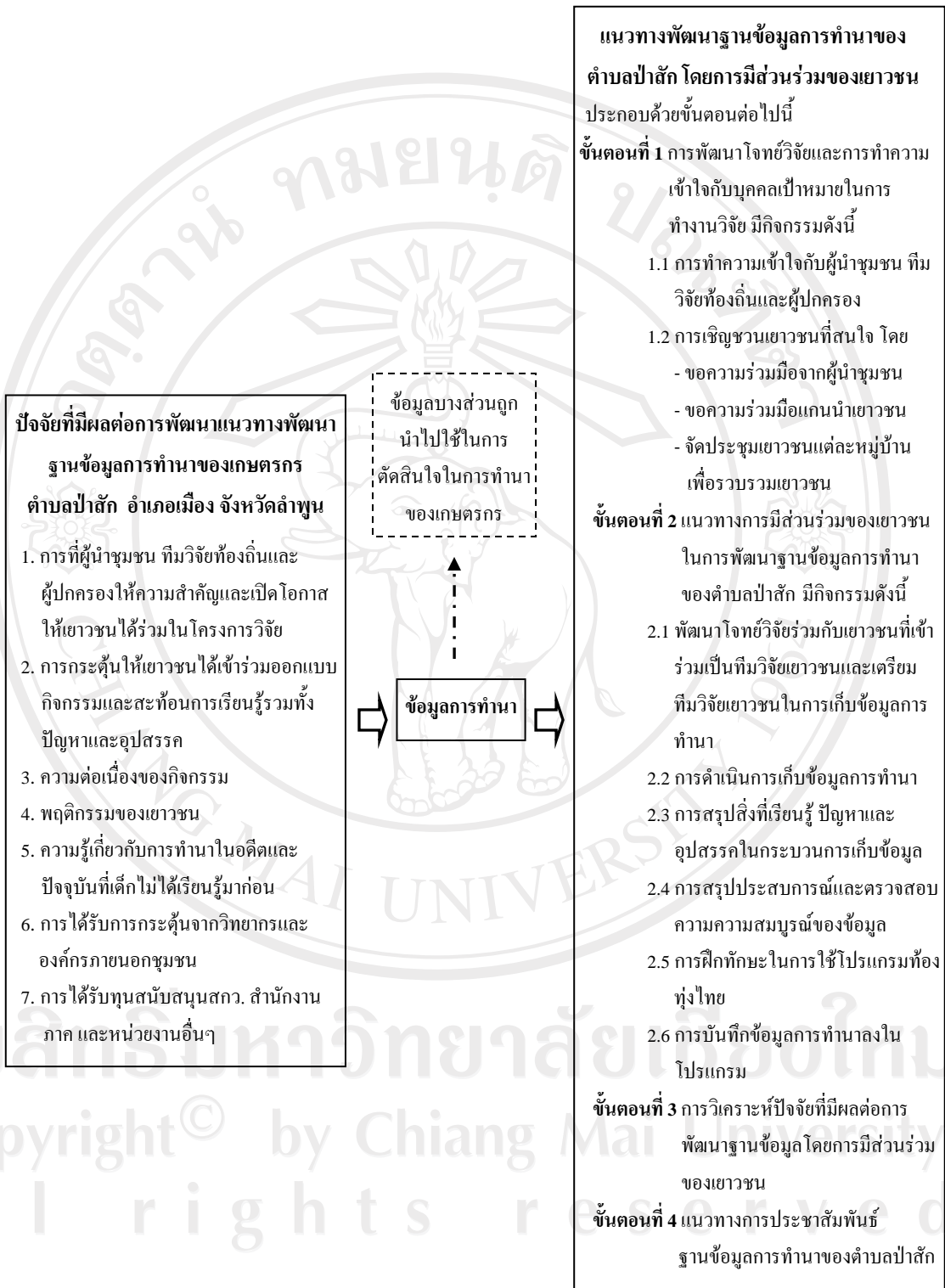
2. มิติพัฒนา: เกิดกลไกการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนา ได้แก่

- 2.1 เกิดกลุ่มเยาวชนใน 10 หมู่บ้านที่เข้ามาจัดการในเรื่องของฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
- 2.2 เกิดฐานข้อมูลการทำนา โดยกลุ่มเยาวชนจะเป็นผู้ประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการนำไปใช้ประโยชน์ในการทำนาและการวางแผนการทำนา

1.5 ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

ประมาณ 12 เดือน ตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2549 ถึง เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2550

1.6 กรอบความคิดของการวิจัย

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.7 ขอบเขตของการวิจัย

1. **ขอบเขตด้านประชากร** ดำเนินการศึกษาจากเกษตรกรผู้ทำนาที่เป็นนักวิจัยท้องถิ่นในโครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูนและเยาวชนในพื้นที่ 10 หมู่บ้านในตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
2. **ขอบเขตด้านพื้นที่** พื้นที่สำหรับการศึกษาในครั้งนี้คือ 10 หมู่บ้านในตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ทำนาเพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องผลผลิตข้าวตกต่ำและได้พัฒนา “โครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” เพื่อแก้ไขปัญหาต้นทุนการผลิตข้าวที่สูงขึ้นและหาแนวทางในการลดต้นทุนการผลิตข้าว โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ผ่านศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และองค์การบริหารส่วนตำบล อีกทั้งเป็นพื้นที่เป้าหมายของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ประกอบด้วยเนื้อหาในส่วนต่างๆ ดังนี้
 - 3.1 เนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน ได้แก่ การทำความเข้าใจกับชุมชน การลงพื้นที่เพื่อเชิญชวนเยาวชนเข้าร่วมเป็นทีมวิจัย ปฏิบัติตามแผนกิจกรรม ทีมวิจัยเยาวชนเก็บรวบรวมข้อมูลการทำนา การตรวจสอบความความสมบูรณ์ของข้อมูลและสรุปประสิทธิภาพการจัดเก็บข้อมูลลงในฐานข้อมูลโดยเยาวชน การสรุปผลการวิจัยและทบทวนกิจกรรม
 - 3.2 เนื้อหาเกี่ยวกับเงื่อนไข/ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนา
 - 3.3 เนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก ได้แก่ การวางแผนการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูล และการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลการทำนา

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่เยาวชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานวิจัย โดยเป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนแต่ละคนได้มีโอกาสเรียนรู้จากกิจกรรมที่ปฏิบัติ การที่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อตนเอง ต่อที่อยู่อาศัย ต่องานอาชีพ ต่อกลุ่มและต่อสังคม เป็นการเพิ่มความสามารถและความชำนาญมากยิ่งขึ้น อีกทั้งมีขั้นตอนที่มุ่งหมายจะให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีการแก้ปัญหา การร่วมกันกำหนดแผนงานใหม่ๆ เพื่อสร้างความยั่งยืนในความสัมพันธ์ของทุกฝ่ายที่เข้าร่วม ซึ่งมีความหลากหลายตามความเกี่ยวข้องของกิจกรรมที่จะทำ

ฐานข้อมูล หมายถึง เพิ่มข้อมูลหลายๆ เพิ่มข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน แต่มีลักษณะของระเบียบที่ อยู่ในเพิ่มข้อมูลนั้นๆ แตกต่างกันมารวมอยู่ด้วยกัน แล้วมีการจัดให้เพิ่มข้อมูลเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้โปรแกรมที่เขียนขึ้นสามารถเรียกใช้ข้อมูลที่อยู่ในแต่ละเพิ่มข้อมูลที่แตกต่างกันเหล่านั้นได้สะดวก

ฐานข้อมูลการทำนา หมายถึง ข้อมูลที่ได้ผ่านกระบวนการรวบรวมและได้รับการตรวจสอบความถูกต้องน่าเชื่อถือ โดยในการวิจัยครั้งนี้เน้นในเรื่องข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้าวและการทำนาในพื้นที่ตำบลป่าสัก ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยครอบคลุมถึงเรื่อง วิธีการทำนาต้นทุนและการผลิตทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ความเชื่อต่างๆที่เกี่ยวข้อง

ทีมวิจัยท้องถิ่น หมายถึง ทีมวิจัยในโครงการแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของเกษตรกรตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ทีมวิจัยเยาวชน หมายถึง ทีมวิจัยในงานวิจัยแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน

แนวทางการพัฒนา หมายถึง ขั้นตอนของการพัฒนาเพื่อให้ได้มาซึ่งฐานข้อมูลการทำนาของตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน

โปรแกรมท้องถิ่นไทย หมายถึง ซอฟต์แวร์ที่มีข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับ ระบบสนับสนุนการตัดสินใจผลิตพืชระดับท้องถิ่น ซึ่งในการทำการเกษตรกรรม เกษตรกรแต่ละครัวเรือนมีการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องเพื่อการผลิตพืช เป็นกระบวนการที่ดำเนินการตามประสบการณ์และประสบการณ์จากคนรุ่นต่างๆ